

Oikeistohipit YYA-Suomessa

Tommi Kotonen: *Politiikan juoksuhaudat. Äärioikeistoliikkeet Suomessa kylmän sodan aikana*. Atena 2018.

Euroopassa kummittelee fasismin haamu, tai oikeistoradikalismia, tai äärioikeistolaisuuden, tai kansallismielisyyden – jo käsitteiden moninaisuus osoittaa tutkimuksen tarpeen. Tommi Kotosen *Politiikan juoksuhaudat* käsittelee tällaisten aatteiden ilmenemistä Suomessa toisen maailmansodan jälkeen, jolloin fasisistiset tai niihin verrattavat liikkeet olivat rauhansopimuksen mukaisesti kiellettyjä.

Luin sattumalta Kotosen rinnalla Juliane Fürstin tutkimusta hippeistä Neuvostoliitossa. Myös hänen tutkimuksessaan käytetään turvallisuusviranomaisten raportteja (kieltämättä marginaalisesta ryhmästä). Vaikka Fürstin työssä tuodaankin esille kekseliäitä tapoja vastustaa totalitaristista hallintoa, varsinainen tutkimuskysymys kohdistuu poliisin mielenkiintoon ja siihen, mitä se kertoo neuvostoyhteiskunnasta. Henkitiede ei ole ollut hävettävää äärioikeistossa Suomessakaan, mutta fasisistit eivät ole hippejä eikä Kekkonen Suomi ollut poliisivaltio. Kuitenkin samanlainen tutkimusotteen laajentaminen olisi parantanut Kotosenkin kirjan fokusta. Nyt se on sarja toisistaan irrallisia surkuhupaisia tempauksia, tai oikeastaan kertomuksia niistä.

Kirjan lähteinä ovat yhtäältä henkilöiden omat julkaisut ja toisaalta Suojelupoliisin raportit, joiden analysointiin ei mitenkään paneuduta. Vain kommunistien Valtiollisen poliisin ajalta otetaan huomioon raporttien tarkoituksenmukaisuus, mitä ei enää jatketa Suojelupoliisin kohdalla. Aineiston uskomattomat väitteet, esimerkiksi saksalaisten sotavankien pelastamisesta Porkkalan alueelta, vaativat jonkinlaista pohdintaa niiden todenperäisyydestä.

Pyrkimyksenä on osoittaa aatteen jatkuvuutta, mutta aineisto ei tarjoa siihen järin suurta mahdollisuutta. Aineistoa kyllä sidotaan kunniakkaasti laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen, josta ei kuitenkaan saada paljastettua uutta. Mitään oikeistoradikaalia liikettä Suomessa ei syntynyt, vaan kunkin ryhmän takana oli kourallinen henkilöitä, jotka onnistuivat riitaantumaan keskenään. Suhteet aiempiin aatetovereihin olivat oleamattomat tai halveksivat. Vaikka joukossa on (vaino)harhaisia henkilöitä, jotka jatkoivat ihanteidensa parissa vuosikymmenienkin ajan, valtaosalle toimintaan osallistuneille se lienee ollut osa nuoruuden ehdottomuutta, jota ei myöhemmin muisteltu.

Väkivaltaisuus oli enimmäkseen luvattomia uhkailuja tai aseiden hallussapitoa, joita ei yksittäistapauksina voi pitää kovinkaan vakavasti yhteiskuntarauhaa uhkaavina. Tässä olisi ollut hyvä tilaisuus kriminologiseen vertailuun, miten yleisiä tällaiset rikokset olivat aikoinaan.

Kun oikeistoradikalismi oli Suomessa kylmän sodan aikana leimallisesti nuorten miesten ohimenevä harrastus, kirjassa olisi voitu esitellä laajemmin aikakauden nuorisokulttuuria: mitkä elementit siinä ohjasivat oikeistoradikaaliin toimintaan ja mitkä olivat sen ilmeisen paremmat vaihtoehdot. Kirjassa tehdään jonkin verran vertailua vasemmistoon ja sen murrokseen 1960-luvulla. Vertailu ontuu paitsi määrällisesti myös muista syistä. Huolimatta sukupol-

ven vaihtumisesta sodan jälkeen syntyneihin oikeistoradikalismissa ei näytä tapahtuneen laadullista muutosta ennen kylmän sodan loppua. Tätä muutosta Kotonen on kuvannut osuvasti artikkelissaan *Historiallisessa Aikakauskirjassa* 2017/3.

Toisaalta 1970-luvun loppu on oikeistoradikalismien huippukautta, jolloin Pekka Siitoimen Isänmaallinen Kansanrintama poltti vasemmistolaisen kustannusyhtiö Kursiivin painotalon. Tämäkään ajanjakso ei näy kehittyneen aiemmilta vuosikymmeniltä vaan on poikkeuksellinen enimmäkseen Siitoimen henkilön takia. Vankilaatuomion jälkeen hänestä tuli tunnettu, vaikkakaan ei myönteisellä tavalla kokoava hahmo vaan koominen pilakuva, joka jatkoi rooliaan kuolemaansa asti (2003). Hänessä henkilöityy koko suomalaisen oikeistoradikalismien ja fasismin melankolia. Hänen pitkään suljettuna ollut aineistonsa kansalliskirjastossa on vapautunut tutkimuksen käyttöön.

Kirjan liioittelevat päättelyt jatkuvat etsittäessä yhteyttä tähän päivään. Ensinnäkin äärioikeistolaisen ajattelun muuttumista 1990-luvulta lähtien on kattavasti esitelty Li Anderssonin, Mikael Brunilan ja Dan Koivulaakson kirjassa *Äärioikeisto Suomessa* (Into 2012), jota ei kuitenkaan kirjallisuusluettelosta löydy. Toiseksi kirjan käsikirjoitus on ilmeisesti, netiviitteistä päätellen, valmistunut vuonna 2015, jonka jälkeen on tapahtunut paljon. On outoa lukea tänä päivänä painetussa sanassa Soldiers of Odinsta, mikä toisaalta osoittaa ääriyhmiä yhä nousevan ja katoavan nopeasti.

Edellä mainitun teoksen lisäksi kirjallisuudesta puuttuu esimerkiksi Henrik Holapan *Minä perustin uusnatsijärjestön* (Into 2016) ja Jari Hanskin *Juutalaisviha Suomessa* (Ajatus 2006), joka olisi tarjonnut historiallista tausta-aineistoa. Kirjassa mainitaan ohimennen Walter Horn, jonka elämäkerran on kirjoittanut Petri Airio (Docendo 2013). Lisäksi viitataan Aarni Virta-

sen pro graduun Vihtori Kosolasta, vaikka hän on ehtinyt väitellä saman aiheen tiimoilta vuosia sitten. Kolmen vuoden aikana oikeistoradikalismista on ilmestynyt runsaasti muutakin kirjallisuutta.

Olisi väärin kirjoittaa näiden teosten puuttuvan kirjallisuusluettelosta, sillä kirjassa ei ole kirjallisuusluetteloa! Lähteet ja kirjallisuus on kerrottu artikkelin tapaan vain viitteissä. Kirjallisuusluettelon ja henkilöhakemiston puuttuminen ei palvele lukijaa. Kirjallisuusluettelosta kirjoittajakin olisi huomannut toistot ja virheet, etenkin sen, ettei yhdestä kirjasta (Jarkko Vesikansa: *Salainen sisällissota*. Otava 2004) anneta tietoja lainkaan.

PAULI HEIKKILÄ

Kirjoittaja on valtiotieteen tohtori.